

Cách xác định nguyên tố dựa vào số hạt hay, chi tiết

A. Phương pháp & Ví dụ

Nguyên tử của mỗi nguyên tố có một số Z đặc trưng nên để xác định nguyên tố ta cần xác định Z thông qua việc lập và giải phương trình về số hạt.

a) Dạng toán cơ bản cho 1 nguyên tử

Phương pháp:

- Căn cứ vào Z sẽ xác định được nguyên tử đó là thuộc nguyên tố hóa học nào

- Lưu ý: $Z = \text{số proton (p)} = \text{số electron (e)} = E$

Số khối: $A = Z + N$

Tổng số hạt = $2.Z + N$

Tổng số hạt mang điện = $Z + E = 2Z$

Ví dụ 1: Tổng số hạt cơ bản của 1 nguyên tử X là 82, trong đó tổng số hạt mang điện nhiều hơn số hạt không mang điện là 22. Vậy X là

Hướng dẫn:

Ta có: $2.Z + N = 82$

$2.Z - N = 22$

➤ $Z = (82 + 22) / 4 = 26$

➤ X là Fe

Công thức áp dụng nhanh: $Z = (S + A) / 4$

Trong đó:

Z : số hiệu nguyên tử

S : tổng số hạt

A: Hiệu số hạt mang điện và không mang điện

b) Dạng toán áp dụng cho hỗn hợp các nguyên tử

Phương pháp:

Nếu là M_xY_y thì có thể coi có x nguyên tử M và y nguyên tử Y.

Do đó $x.Z_X + y.Z_Y = (S_{\text{phân tử}} + A_{\text{phân tử}}) / 4$

Ví dụ 2: Tổng số hạt cơ bản trong phân tử X có công thức là M_2O là 140, trong phân tử X thì tổng số hạt mang điện nhiều hơn số hạt không mang điện là 44. Vậy X là

Hướng dẫn:

Trong X có 2 nguyên tử M và 1 nguyên tử O.

Nên ta có : $2.Z_M + 8 = (140 + 44) : 4 = 46 \Rightarrow Z = 19$

$\Rightarrow M$ là K $\Rightarrow X$ là K_2O

Áp dụng mở rộng công thức trên trong giải ion

➤ Nếu ion là X^{x+} thì $Z_X = (S + A + 2x) / 4$

➤ Nếu ion Y^{y-} thì $Z_Y = (S + A - 2y) / 4$

Vậy khác biệt của công thức này với công thức ban đầu đó là thêm giá trị của điện ion

Cách nhớ: nếu ion dương thì đem + 2 lần giá trị điện ion dương, nếu âm thì - 2 lần giá trị điện ion âm)

Ví dụ 3: Tổng số hạt cơ bản của ion M^{3+} là 79, trong đó tổng số hạt mang điện nhiều hơn không mang điện là 19. M là

Hướng dẫn:

$Z_M = (79 + 19 + 2.3) : 4 = 26 \Rightarrow M$ là sắt (Fe).

c) Dạng toán cho tổng số hạt cơ bản

Phương pháp:

Với dạng này thì ta phải kết hợp thêm bất đẳng thức:

$$1 \leq N/Z \leq 1,52 \text{ (với 82 nguyên tố đầu bảng tuần hoàn)}$$

$$1 \leq (S - 2Z)/Z \leq 1,52 \Rightarrow S/3,52 \leq Z \leq S/3$$

Thường với 1 số nguyên tố đầu độ chênh lệch giữa p, n, không nhiều thường là 1 hoặc 2, nên sau khi chia S cho 3 ta thường chọn luôn giá trị nguyên gần nhất.

Ngoài ra có thể kết hợp công thức:

$$S = 2Z + N = Z + (Z + N) \text{ hay là } S = Z + A$$

Ví dụ 4: Tổng số hạt cơ bản của nguyên tử X là 52, X thuộc nhóm VIIA. X là

Hướng dẫn:

$$Z \leq 52: 3 = 17,33 \Rightarrow Z \text{ là Clo (Cl)}$$

$$Z_M \leq 60:3 = 20 \Rightarrow \text{Ca}, Z_X \leq 24 : 3 = 8 \Rightarrow \text{O} \text{ Vậy MX là CaO.}$$

B. Bài tập trắc nghiệm

Câu 1. Cho nguyên tử X có tổng số hạt là 34, trong đó số hạt mang điện gấp 1,8333 lần số hạt không mang điện. Xác định số khối X?

- A. 23   B. 24   C. 27   D. 11

Hiện thị đáp án

Đáp án: A

Ta có tổng số hạt trong nguyên tử: $P + N + E = 34$

$$\text{Mà } P = E = Z \Rightarrow 2Z + N = 34$$

Mặt khác số hạt mang điện gấp 1,8333 lần số hạt không mang điện nên:

$$2Z = 1,8333N \Rightarrow 1,8333N + N = 34 \Rightarrow N = 12 \Rightarrow Z = 11$$

Vậy X có $Z = 11$ nên điện tích hạt nhân là $11+$

Số khối của X: $A = Z + N = 23$

Câu 2. Một nguyên tử nguyên tố A có tổng số proton, notron, electron là 52. Tìm nguyên tố A.

A. Mg   B. Cl   C. Al   D. K

Hiện thị đáp án

Đáp án: B

Ta có: $2Z + N = 52$

Do bài toán có hai ẩn nhưng chỉ có một dữ kiện để lập phương trình nên ta sử dụng thêm giới hạn

$$1 \leq N/Z \leq 1,222 \text{ hay } 52/3,222 \leq Z \leq 52/3 \Rightarrow 16,1 \leq Z \leq 17,3.$$

Chọn $Z = 17 \Rightarrow N = 18 \Rightarrow A = 35$ (nguyên tố Clo)

Câu 3. Nguyên tử của nguyên tố X có tổng số hạt là 40. Tổng số hạt mang điện nhiều hơn tổng số hạt không mang điện là 12 hạt. Nguyên tố X có số khối là :

A. 27   B. 26   C. 28   D. 23

Hiện thị đáp án

Đáp án: A

$$p + n + e = 40 \text{ vì } p = e \Rightarrow 2p + n = 40 \text{ (1)}$$

$$\text{Hạt mang điện: } p + e = 2p$$

$$\text{Hạt không mang điện: } n.$$

$$\text{Theo bài: } 2p - n = 12 \text{ (2)}$$

$$\text{Từ 1 và 2 } \Rightarrow p = e = 13; n = 14 \Rightarrow A = p + n = 27$$

Vậy, kim loại X là Ca, Y là Fe.

Câu 4. Tổng số hạt proton, notron, electron trong hai nguyên tử kim loại X và Y là 142, trong đó tổng số hạt mang điện nhiều hơn tổng số hạt không mang

điện là 42. Số hạt mang điện của nguyên tử Y nhiều hơn của X là 12. Hai kim loại X, Y lần lượt là

- A. Na, K.   B. K, Ca.   C. Mg, Fe.   D. Ca, Fe.

Hiện thị đáp án

Đáp án: D

$$\text{Ta có hệ: } \begin{cases} 2p_X + n_X + 2p_Y + n_Y = 142 \\ 2p_X - n_X + 2p_Y - n_Y = 42 \\ -2p_X + 2p_Y = 12 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} p_X = 20 \\ p_Y = 26 \end{cases}$$

Câu 5. Tổng số hạt proton, nơtron và electron trong nguyên tử nguyên tố X là 155, trong đó số hạt mang điện nhiều hơn số hạt không mang điện là 33 hạt. X là nguyên tố nào sau đây ?

- A. Al   B. Fe   C. Cu   D. Ag

Hiện thị đáp án

Đáp án: D

$$\begin{cases} 2P + N = 155 \\ 2P - N = 33 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} P = 47 \\ N = 61 \end{cases} \Rightarrow A = P + N = 108 \Rightarrow \text{Ag}$$

Câu 6. Một ion X^{3+} có tổng số hạt proton, nơtron, electron là 79, trong đó số hạt mang điện nhiều hơn số hạt không mang điện là 19. Viết kí hiệu của nguyên tử X.

- A. ${}_{26}^{56}X$ B. ${}_{29}^{64}X$ C. ${}_{24}^{52}X$ D. ${}_{20}^{40}X$

Hiện thị đáp án

Đáp án: A

Trong ion X^{3+} có $\begin{cases} + \text{Số } e: Z - 3 \\ + \text{Số } p: Z \\ + \text{Số } n: N \end{cases}$

Theo đề bài ra ta có:

$$\begin{cases} Z - 3 + Z + N = 79 \\ Z - 3 + Z - N = 19 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} 2Z + N = 82 \\ 2Z - N = 22 \end{cases}$$

$\Rightarrow Z = 26; N = 30 \Rightarrow A = 56$. Vậy kí hiệu nguyên tử: ${}_{26}^{56}X$

$\Rightarrow Z = 26; N = 30 \Rightarrow A = 56$. Vậy kí hiệu nguyên tử: ${}_{26}^{56}X$

Câu 7. Tổng số các hạt trong nguyên tử M là 18. Nguyên tử M có tổng số hạt mang điện gấp đôi số hạt không mang điện. Hãy viết kí hiệu nguyên tử M.

A. ${}_{6}^{12}C$ B. ${}_{4}^{9}Be$.   C. ${}_{7}^{14}N$.   D. ${}_{9}^{18}C$. **Hiện thị đáp án**

Đáp án: A

Tổng số hạt trong nguyên tử : $P + N + E = 18$

Mà $P = E = Z \Rightarrow 2Z + N = 18$

Mặt khác tổng số hạt mang điện gấp đôi số hạt không mang điện

$2Z = 2N \Rightarrow Z = N = 6 \Rightarrow A = 12$

Kí hiệu nguyên tử M: ${}_{6}^{12}C$.

Câu 8. Mỗi phân tử XY_2 có tổng các hạt proton, notron, electron bằng 178; trong đó, số hạt mang điện nhiều hơn số hạt không mang điện là 54, số hạt mang điện của X ít hơn số hạt mang điện của Y là 12. Hãy xác định kí hiệu hoá học của X, Y lần lượt là

A. Fe và S   B. S và O   C. C và O   D. Pb và Cl

Hiện thị đáp án

Đáp án: A

Kí hiệu số đơn vị điện tích hạt nhân của X là ZX , Y là ZY ; số notron (hạt không mang điện) của X là NX, Y là NY . Với XY_2 , ta có các phương trình:

$$\text{tổng số hạt của X và Y là: } 2 ZX + 4 ZY + NX + 2 NY = 178 \quad (1)$$

$$\text{Số hạt mang điện nhiều hơn không mang điện là: } 2.ZX + 4.ZY - NX - 2.NY = 54 \quad (2)$$

$$\text{Số hạt mang điện của X ít hơn số hạt mang điện của Y là: } 4.ZY - 2.ZX = 12 \quad (3)$$

$$ZY = 16 ; ZX = 26$$

Vậy X là sắt, Y là lưu huỳnh $\Rightarrow XY_2$ là FeS_2